

УДК 658:621:330.131.7

М.О.Романенко,
Вінницький державний педагогічний університет ім. М.Коцюбинського,
м. Вінниця

КРЕДИТНІ СПІЛКИ ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено формування кредитних спілок та їхня роль у зниженні ризиків діяльності персоналу підприємств.

В статье исследовано формирования кредитных союзов и их роль в снижении рисков деятельности персонала предприятий.

In the article investigational formings of credit unions and their role are in the decline of risks of activity of personnel of enterprises.

Ключові слова: ризик, ризики діяльності персоналу, метод зниження ризику, кредитна спілка.

Як зазначають вчені [1], ідея створення кредитних спілок виникла в середині XIX сторіччя. У тих часах групи людей почали об'єднуватись для розв'язання поточних власних проблем. Не маючи змоги взяти кредит у банках, люди почали допомагати один одному власними коштами, модель яких була розроблена у 50-х роках XIX сторіччя в Німеччині майже одночасно Фрідріхом Райфайзеном та Германом Шульце-Делічом. В Україні кредитний рух зародився у 60-х роках XIX сторіччя. Українські Ощадно-позикові товариства виникли 1871 року: Сокиринське на Полтавщині, Времіївське на Катеринославщині, Обознівське й Петрівське на Херсонщині [2]. Кредитні спілки в Україні з кожним роком відіграють все більшу роль, прогресивно розвиваються, проте мають і багато проблем.

У дослідженні проблем функціонування кредитних спілок серед вітчизняних науковців вагомий внесок зробили В. В. Гончаренко, А. Я. Оленчик, А. О. Пантелеймоненко, М. І. Туган-Барановський. Дана проблематика ще не є досконало дослідженою, особливо у питаннях щодо зниження ризиків діяльності персоналу підприємств.

Мета статті – визначити вплив кредитних спілок на зниження ризиків діяльності персоналу підприємств.

Починаючи з 1905 року, в Україні щороку з'являлося 200-300 кредитних кооперативів. Від початку XX ст. кредитні кооперативи об'єднувалися в спілки (асоціації), завдяки яким могли координувати свою діяльність, розв'язувати спільні проблеми, надавати фінансову підтримку один одному, підтримувати новостворені спілки [3]. Найактивніше кредитні спілки діють у США, про що свідчить статистика наведена у табл. 1 [4].

22 січня 2002 р. набрав чинності Закон України «Про кредитні спілки» [5]. Після появи цього правового акта істотно покращилося нормативне регулювання питань, пов'язаних з діяльністю кредитних спілок. Так, 11 грудня 2002 р. за Указом Президента України створено Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України. Комісія складається з п'яти

ФІНАНСИ

департаментів, один з них – департамент нагляду за кредитними установами – контролює всі сфери діяльності кредитних спілок, починаючи з державної реєстрації (внесення до державного реєстру фінансових установ), одержання обов'язкових ліцензій у передбачених у законодавстві випадках і закінчуючи перевіркою звітності кредитних спілок та інспектуванням їх поточної роботи.

Таблиця 1

Статистичні показники діяльності кредитних спілок у США

Роки	Кількість кредитних спілок	Кількість позичальників, тис. ос.	Збереження учасників, млрд. дол.	Позики учасникам, млрд. дол.	Власний капітал, млрд. дол.	Активи, млрд. дол.
1950	10586	4617	0,9	0,7	0,05	1,0
1960	20094	12025	5	4,4	0,3	5,7
1970	23687	22776	15,4	14,1	1,1	17,9
1980	21465	43931	61,7	48,7	4,2	69,0
1990	14549	61611	201,1	141,9	16,7	221,8
2000	10809	79300	380,6	300,4	49,2	440,2
2009	7969	69918	692	574,7	89	825,8

Зі створенням корпоративної кредитної спілки з метою зниження ризиків діяльності персоналу, насамперед ризику незадовільного матеріального стимулювання, з'являється низка переваг для працівників підприємства та самого підприємства, зокрема:

- надання дешевих кредитів (за пільговими, нижче ринковими відсотковими ставками) для працівників та членів їхніх сімей, погашення цих кредитів може проводитись за рахунок заробітних плат;
- можливість розміщення працівниками та членами їхніх сімей вільних коштів на депозитних рахунках із вищою за ринкову відсоткову ставку;
- можливість акумулювання коштів для потреб працівника;
- безакцептне списання коштів з рахунків працівників-учасників кредитної спілки для сплати продуктів та послуг;
- розроблення фінансових продуктів з метою підвищення продуктивності праці та ефективності діяльності працівників, підрозділів та команд (нижчі кредитні та вищі депозитні ставки для працівників, підрозділів та команд підприємства, які мають високий рівень продуктивності праці чи ефективності діяльності) та покращення фінансово-господарських показників діяльності підприємства;
- у випадку навчання працівника він може внести усю суму, передбачену за навчання, на депозитний рахунок кредитної спілки. Кредитна спілка від імені члена сама перераховує кошти за навчання, а за рахунок нарахованих відсотків вартість навчання здешевлюється (схожа схема існувала у кредитній спілці «Калина» при Тернопільській академії народного господарства, річний оборот цієї спілки становив від 5 млн. грн. і вище, залежно від року);
- кредитна спілка може виступати як організація для підвищення кваліфікації працівників у фінансово-кредитній сфері;
- кредитна спілка як фінансова установа сприятиме у проведенні

фінансово-господарських операцій, які підприємство та його працівники не мають права здійснювати, згідно з чинним законодавством;

- кредитна спілка може із зароблених коштів виокремлювати ресурси на преміювання ключових працівників, які досягли значних успіхів у поточній діяльності підприємства;

- спілка може проводити різні конференції, семінари, круглі столи за участю представників бізнесу, фінансової сфери, влади, освіти тощо;

- акумулювання спонсорських коштів з подальшим їх використанням на фінансування різних соціальних заходів;

- використання кредитних карточок, емітованих кредитною спілкою;

- отримання консультацій від кредитної спілки щодо фінансового планування;

- отримання гарантій за зобов'язаннями учасника кредитної спілки перед третіми особами (кредитна спілка є поручителем);

- надання агентських послуг за договорами страхування та іншими фінансовими договорами;

- купівля цінних паперів для учасників;

- сприяння активної взаємодії підрозділів підприємства між собою;

- виконання функцій «малого банку» для підприємства, що знижуватиме ризик діяльності персоналу та сприятиме посиленню позитивного іміджу.

Отже, створення корпоративних кредитних спілок дає змогу знизити їхні фінансові ризики – кредитні та ліквідності. Оскільки у випадку низької ліквідності у діяльності кредитної спілки, підприємство може влити свої ресурси у діяльність спілки та підвищити її ліквідність. Також, за умови зростання неплатежів позичальників за наданими позиками кредитної спілки, підприємство може відраховувати частину заробітної плати працівників на покриття заборгованості і тим самим знижувати рівень кредитного ризику.

Окрім того, згідно з Законом України «Про кредитні спілки», кредитна спілка має право надавати такі послуги: розміщувати тимчасово вільні кошти на депозитних рахунках в установах банків, які мають ліцензію на право роботи з вкладками громадян в об'єднаній кредитній спілці, а також придбати державні цінні папери, перелік яких встановлюється уповноваженим органом, та паї кооперативних банків; залучати на договірних умовах кредити банків, кредити об'єднаної кредитної спілки, кошти інших установ та організацій виключно для надання кредитів своїм членам; надавати кредити іншим кредитним спілкам; виступати членом платіжних систем; провадити благодійну діяльність за рахунок коштів спеціально створених для цього фондів.

За останні десятиліття багато кредитних спілок почали використовувати таку форму обслуговування, як «automatic banking», тобто виконання розрахунково-касових операцій (сплата рахунків, внесення чергових платежів за кредитами, оплата комунальних послуг тощо) за дорученням клієнта в автоматичному режимі, наприклад зі стаціонарного телефону.

Кредитна спілка як фінансова установа має право самостійно встановлювати розмір плати (процентів), яка розподіляється на пайові членські внески та нараховується на внески (вклади), що знаходяться на депозитних рахунках членів кредитної спілки; розмір плати (процентів) за користування кредитами, наданими кредитною спілкою, а також ціни (тарифи) на послуги, що надаються кредитною спілкою.

Попри розв'язання низки соціально-економічних проблем та зниження рівня ризику матеріального стимулювання, кредитні спілки є обмеженими в фінансових ресурсах та законодавчо в функціях. Тому доцільно для подальшого зниження рівня ризику діяльності персоналу залучати інші фінансово-кредитні установи: банки, страхові організації, лізингові компанії та інші організації. Спільна співпраця дасть змогу отримати взаємовигідні результати учасникам такої співпраці. Зокрема, створення спеціальних корпоративних фінансових продуктів (кредитних програм із нижчою відсотковою ставкою, депозитні програми, страхові продукти тощо) для працівників певного підприємства спільно з банківськими та страховими компаніями дасть такі переваги для банку:

1) формування засад довготермінової співпраці з суб'єктами кредитування; обслуговування підприємства та працівників (надання кредитів, здійснення розрахунково-касового обслуговування, реалізація зарплатних проектів тощо);

2) можливість отримання додаткових грошових потоків (шляхом кредитування працівників під заставу депозиту);

3) диверсифікація діяльності банку;

4) залучення нових клієнтів за рахунок комплексного врахування інтересів;

5) зниження рівня кредитного ризику за плановості платежів та забезпеченості їх підприємством;

6) підтримка фінансових продуктів підприємством (просування продуктів, документальне оформлення співпраці, інша допомога);

7) підтримка банку з боку держави за розвиток соціальних програм.

Більшість кредитних спілок зупиняється лише на тому, що приймає внески на різні терміни та надає однотипні кредити. Проте найбільші кредитні спілки-лідери змогли в межах дозволених законом видів послуг урізноманітнити, тобто диференціювати, набір послуг, а отже, це дасть змогу знизити більшу кількість ризиків діяльності персоналу.

Список використаних джерел:

1. Коваленко В.М. Організаційно-економічні аспекти розвитку кредитних спілок / В.М. Коваленко, М.С. Морако // Фінанси України. – 2002. – №7. – С. 104-110.
2. Горб'як Н. Кредитні спілки, як громадський рух: сенс, минуле, сучасність, перспективи / Н. Горб'як // Політологічні читання. – 1998. – №2. – С. 151 – 162.
3. Гончаренко В.В. Кредитні спілки як фінансові кооперативи: міжнародний досвід та українська практика / В.В. Гончаренко. – К.: «Наукова думка», 1997. – 240 с.
4. Кредитные союзы в США: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zabcu.megalink.ru>.
5. Закон України «Про кредитні спілки» №1096-IV від 10 липня 2003 р. // Баланс. – 2003. – №7.